

Imperative de viitor în biblioteconomia românească

Conf. univ. Dr. Anca Sîrghie
Colegiul de Biblioteconomie
Facultatea de Litere a Universității “Lucian Blaga”, Sibiu

Cele 3 revoluții ale comunicării interumane.

Printr-o alegere a destinului, noi, trăitorii planetei Pământ la început de mileniu trei, participăm ca actanți conștienți la o nouă revoluție produsă în domeniul comunicării interumane. Prima fusese provocată cu începere din mileniul doi a.Chr. de crearea alfabetului. La capătul unui proces destul de sinuos și neomogen geografic această primă revoluție a produs glisarea de la comunicarea orală spre cea vizuală, care nu mai avea nevoie de un cadru de referință auditiv, iar cunoștințele transmise printr-un sistem de semne încărcate cu o semnificație convențional acceptată de toți vorbitorii acelei comunități se puteau pereniza și fructifica de la o generație la alta, ceea ce nu se realizase la aceiași parametri calitativi în stadiul anterior al comunicării orale.

Biruința deplină a principiului optic asupra celui auditiv avea să se producă după multe veacuri de lucrare spirituală, printr-o a doua revoluție, produsă pe la mijlocul secolului al XV-lea, datorită invenției tiparului mobil, realizare epocală care îndreptătea pe Marshall Herbert Mc. Luhan să redimensioneze noul stadiu al comunicării interumane în lucrarea sa intitulată semnificativ GALAXIA GUTENBERG. ”*Cultura scribală, conchidea autorul preocupat să reliefeze progresul înregistrat de omenire prin invenția tiparului, nu cunoștea nici autorii, nici publicul așa cum i-a creat tipografia*”.¹ Față de această a doua revoluție produsă în sfera comunicării, ce ridicase cartea tipărită la rang de călăuză spirituală fără egal în stima omului, în prezent “era Marconi”, perioadă novatoare a comunicării electronice, rămâne ancorată în sfera vizualului. Memoria electronică, ce intră în concurență cu cea a hârticii, are capacitatea de a universaliza, în accepția ei cea mai concretă, comunicarea interumană. Iată semnul declanșator al unei a treia revoluții a comunicării!

¹ Marshall Mc Luhan, *Galaxia Gutenberg*, Editura politică, București, p. 218

Transpunerea pe suportul electronic a tezaurului de cunoștințe acumulate de omenire, de la cuprinsul dicționarelor enciclopedice și al tratatelor științifice până la capodoperele literare ale lumii este astăzi o realitate. Generațiile de tineri și copii ale timpului nostru trăiesc sub fascinația tiranică a micului ecran al monitorului, care le asigură accesul fulgător spre toate meridianele cunoașterii.

În noua eră ne întrebăm care va fi locul cărții de hârtie, din moment ce pe un suplu CD poate fi depozitat întreg cuprinsul prozei balzaciene ori teatrul shakespearian, spre exemplu. În locul tratatului redactat pe hârtie sau al caietului studențesc ce asigură ușurința revenirilor asupra unui paragraf ori capitol, studiul ca atare în fața unui monitor, ce impune o poziție obositoare a lecturii, se dovedește mult mai inefficient. Cunoștințele astfel acumulate nu pot fi sedimentate firesc, chiar dacă din punct de vedere tehnic o carte electronică este prevăzută cu instrumente de subliniere și de selectare a ideilor esențiale. Pare, cel puțin deocamdată, greu de crezut că cititorul literaturii de loisir se va delecta stând încordat în fața ecranului, într-o poziție deloc comodă, condamnat să nu părăsească un spațiu îndeobște lipsit de orice romantism, în care destinderea este aproape imposibilă. Ca atare, credem cu tărie că omenirea nu va renunța în curând la cartea de hârtie, citită în poziția comodă a camerei de acasă. Totdeauna vor exista pasionați bibliofili, așa cum, spre exemplu, și eu am cunoscut la Berlin în vremea din urmă, ei păstrând intact ritualul schimbului de cărți valoroase, atât ca raritate cât și ca frumusețe ornamentală.

În schimb, în țările avansate, unde cea mai mare parte a cititorilor dețin computere, presa pe suport electronic înlocuiește într-un ritm vertiginos ziarele și revistele clasice pe hârtie și n-ar putea să nu fie astfel, dacă avem în vedere adevărul că genul de lectură superficială și rapidă, ce este destinată informării curente, se pretează unei asemenea surse de cunoștințe. Apreciem că primul domeniu în care era Marconi triumfă în mod legitim va fi cel al lecturii presei curente, care la cititorii prezentului și viitorului răspunde interesului ardent pentru actualitate.

Perspective ale informatizării în bibliotecile românești

Într-o vreme a tranzițiilor în sfera vieții spirituale, o întrebare legitimă este legată de locul bibliotecii în societatea viitorului, ca instituție culturală ce captează cu sensibilitate tehnologia informatizării, aplicabilă mai larg decât în multe alte domenii. Istoria automatizării bibliotecilor, care îl determina de Jean Michel să identifice în epoca noastră “ o nouă cultură a informației” a debutat în România, la modul experimental, prin anii '60, când încep să se folosească sisteme computerizate pentru crearea primelor baze de date bibliografice plecând de la cataloagele de bibliotecă. În deceniul următor au apărut în România primele servicii OUTLINE, care asigurau accesul la baza de date bibliografice prin terminale aflate în bibliotecă.

Dezvoltarea rapidă a microcomputerelor în anii '80 a extins rețeaua anterior existentă, întrucât acum se comercializează, punându-se la dispoziția bibliotecilor, niște sisteme specializate pentru acestea, deținând soluții computerizate pentru toate operațiunile tradiționale, de la comenzi, achiziții și catalogare până la circulația unităților biblioteconomice prin serviciile cu publicul. Toate se prezentau într-un singur produs SOFT. Editarea textelor a fost și ea computerizată, iar pentru materialele de specialitate s-au creat baze de date. O importanță tot mai mare a dobândit-o poșta electronică și căutarea informațiilor pe CD-ROM. Între rețelele de calculatoare , cea mai benefică este internetul, care mărește productivitatea, eliminând repetările. Apar cataloagele partajate, fișierele de autoritate cu autori colectivi, personali și vedetele de subiect. Desigur că fiecare bibliotecă și-a ales propria ei strategie în folosirea automatizării, stabilindu-și prioritățile într-un anumit sector de activitate. Un model pentru bibliotecile românești a putut fi strategia americană, în care prioritatea a avut-o catalogarea, repercutată fertil asupra tuturor celorlalte sectoare de activitate. În Pennsylvania, spre exemplu, am constatat că există un consorțiu de biblioteci, din care lipsesc numai 2-3 unități din total, acest consorțiu având o bază de date centrală cu înregistrările catalografice ale bibliotecilor membre. Astfel s-a constituit catalogul colectiv, de care beneficiază, având acces, nu doar oamenii maturi, ci până și fiecare elev de școală, căruia i s-a asigurat și o adresă electronică. Asemenea cataloage colective încep să se creeze în prezent și în România. La Cluj s-a concretizat

inițiativa repertoriării electronice a tuturor publicațiilor existente în bibliotecile orașului, astfel încât cititorul să fie ghidat cu exactitate și în mod rapid asupra fiecăreia dintre ele. Trei biblioteci universitare centrale, începând cu cea din București, și continuând cu cele din Cluj și din Timișoara, sunt complet informatizate, cuprinzând toate modulele de activitate ale instituțiilor respective. În România, unde tezaurul nu este uniformizat, diferitele biblioteci au primit sarcina să realizeze un domeniu, în vederea îndeplinirii indexării coordonate. Bibliotecii ASTRA din Sibiu, spre exemplu, i-a revenit sarcina de a se ocupa de domeniul religiei. Prefațând studiul *Sisteme automatizate de informare și documentare*, semnat de Doina Banciu, și apărut la Editura Tehnică în 1997, profesorul Jean Michel identifica “*o nouă cultură a informației, care va permite omului, societății, de a ști să gândească și să acționeze în acest nou univers tehnic, fără a-i deveni sclav.*”²

Trecut, prezent și viitor în școala biblioteconomică românească.

În țara noastră învățământul superior modern în specialitate biblioteconomică a debutat în 1925 prin deschiderea secției de bibliologie în cadrul Școlii Superioare de Arhivistică și Paleografie din București. În acest mod personalități precum Al. Sadi-Ionescu, N. Georgescu-Tistiu, ca și Ioachim Crăciun la Facultatea de Litere și Filozofie din Cluj, au dat viață dezideratului de a asigura în domeniul științei cărții un învățământ de înaltă profesionalitate.

În deceniul al șaselea, printr-o măsură de tip proletcultist, forma superioară de învățământ biblioteconomic a fost desființată, spre a fi cu greu suplinită de Școala postliceală de biblioteconomie din București. Dar nici această formă de școlarizare a bibliotecarilor nu a fost susținută suficient. Ca urmare, în timp s-a încetățenit încrederea comodă că la locul de muncă instruirea practică a bibliotecarilor cu experiență este suficientă pentru tinerii dornici să îmbrățișeze o profesie exigentă intelectual ca aceasta.

² Jean Michel, *Prefață. O nouă cultură a informației*, în Doina Banciu, *Sisteme automate de informare și documentare*, Editura tehnică, București, 1997, p.8

Nici ineptia că oricare facultate poate pregăti viitori specialiști în biblioteconomie n-a rămas fără consecințe nocive. Dar în activitatea dintr-o bibliotecă cel mai greu este să înfrunți plafonarea și lipsa entuziasmului la cei de la care cititorul sau “utilizatorul”, cum mai recent este el numit în literatura de specialitate, așteaptă generozitate, creativitate, competență și spirit de inițiativă.

Abia în ultimul deceniu asistăm la o așezare a unor noi pietre de temelie pentru refacerea învățământului superior biblioteconomic românesc. Remarcabile s-au dovedit a fi, spre exemplu, eforturile profesorului Ion Stoica și ale echipei sale de specialiști, formați la Universitatea din București, unde în ultimii ani s-a înființat Secția de bibliologie și știința informării în cadrul Facultății de Litere. La Cluj biblioteconomia figurează la forma învățământului de lungă durată alături de istorie. În centrele universitare din București, Cluj, Sibiu, Târgoviște, Baia Mare, Oradea, etc. au fost înființate colegii sau facultăți cu profil biblioteconomic, cărora li se alătură la Sibiu și forme de învățământ deschis și la distanță (IDD) de 4 ani, pentru încă numeroșii bibliotecari lipsiți de studiile teoretice corespunătoare și cărora în anii precedenți li s-a indus ideea greșită că niște cursuri sumare, organizate local sau la centrul de la Bușteni, ar fi mai mult decât suficiente pentru o activitate spirituală de mare răspundere socială ca aceasta. O altă categorie de studenți biblioteconomiști la forma de IDD o constituie candidații lipsiți de mijloace materiale necesare ocupării locurilor cu plată de la cursul de zi al specializării respective, cu o durată de 3 ani.

Considerăm că Legea bibliotecilor, nou apărută, nu precizează suficient de coerent exigențele profesionale solicitate viitorului bibliotecar, exigențe pe care în realitate, el le poate dobândi numai printr-o formare temeinică și sistematică. Ca un element de mare importanță practică, în ultimii patru ani universitari au fost școlarizați la Universitatea “Lucian Blaga” din Sibiu și candidații, care, fără a renunța la locul de muncă ocupat, s-au înscris la forma Învățământului la Distanță, pentru suma de 200 \$, plătită în 10 rate. În cadrul acordului de colaborare dintre Universitatea “Lucian Blaga” din Sibiu și Universitatea “Michel de Montaigne” din Bordeaux, Franța, este prevăzută și posibilitatea ca studenții români înscriși la IDD să urmeze cursurile colegiului francez partener contra taxei modice de doar 70 \$ anual.

Bibliotecarul, ca profesionist al viitorului.

Există o dimensiune psihologică determinativă în alegerea acestui gen de profesie. Absolvenților de liceu li se oferă an de an, după cum se știe, o paletă din ce în ce mai largă de specializări ale învățământului superior românesc. Cine crede cu tărie astăzi în puterea de inducție a cărții, care face din bibliotecă lăcașul ce focalizează "*toute la sagesse du monde*", după expresia lui Marcel Proust, este perfect motivat să-și aleagă o profesiune nobilă, de înaltă intelectualitate, cum este aceea de mânător al documentării și deci al informației în cele mai diverse domenii ale vieții contemporane. Este bine înțeles acum, la început de mileniu trei, adevărul că de viteza cu care se utilizează informația economică, politică, socială, științifică, tehnică și cea în domeniul culturii depinde însuși progresul societății. Într-un asemenea context, precumpănit se dovedește a fi rolul celui pregătit prin calificarea sa profesională să pună la îndemână documentarea necesară tuturor, de la elevul abia inițiat în taina lecturii până la cercetătorul savant. Astfel am putea defini, privind în perspectiva timpului, conceptele tradiționalizate de bibliotecar, documentarist și arhivar, profesii de care s-au apropiat atâția oameni de seamă ai culturii românești de la Nicolae Filimon și B. P. Hasdeu până la Mihai Eminescu, Lucian Blaga, David Prodan sau Valeriu Anania.

Pe plan mondial informatizarea și-a găsit una dintre cele dintâi aplicații în domeniul biblioteconomic și avansul multor instituții de resort din țările occidentale față de noi este încă vizibil și semnificativ. Pentru o sincronizare pe plan european, inițierea profesorilor și a studenților biblioteconomiști de la Universitatea "Lucian Blaga" a fost concepută să se realizeze nu numai în colegiul sibian, ci și în instituțiile anologice din Franța (Bordeaux), Belgia (Namur) și Germania (Berlin). Aproximativ 20 de studenți biblioteconomiști de la Sibiu au făcut stagii de practică profesională de scurtă durată în Franța. În prezent alți studenți ai Colegiului de Biblioteconomie și Arhivistică ce funcționează în cadrul Universității "Lucian Blaga" sunt pregătiți să plece la Bordeaux, unde la Universitatea "Michel de Montaigne" vor studia timp de 9 luni alături de colegii lor francezi, urmând ca la întoarcere examenele date acolo să le fie echivalate. Într-o altă variantă studenții români susțin la Bordeaux examenul de absolvire și dobândesc astfel diplomă franceză, ceea ce le dă șansa de a continua studiile cu alte specializări sau de a se încadra în muncă, având statut de profesioniști ai cărții și documentării.

În Franța de un mare interes se bucură specializarea Informare, comunicare, documentare în întreprinderi, pe care a urmat-o în cadrul colegiului partener una dintre studentele sibience, care nu avea șansa de a se perfecționa în acest domeniu aici în țară. Anual sosesc studenți francezi și belgieni care efectuează stagii profesionale la Biblioteca universitară sibiană, dezvoltând anumite programe de anvergură europeană. În mod indubitabil, acordurile de colaborare cu universități din străinătate vor fi amplificate în viitor.

Din an în an studenții colegiului par mai conștienți de misiunea ce le revine în societate și de lupta pe care vor fi gata să o ducă spre a reabilita și reconsidera acest gen de profesii bazate pe forme de activitate înaltă spirituală. Colegiul de biblioteconomie și arhivistică ce funcționează în cadrul Universității „Lucian Blaga” Sibiu asigură deschidere spre un domeniu de activitate cărțurărească în care se așteaptă de la viitoarele generații multe primeniri. După opinia profesorului Ion Mareș, directorul Bibliotecii Județene „Astra” din Sibiu, bibliotecă al cărei personal se îmborspătează în ultimii ani numai cu cadre calificate, este nevoie și în viitor de tineri bine pregătiți și plini de inițiativă în activitatea atât de complexă a unei asemenea instituții de cultură, direct responsabile și angajate, alături de școală, în formarea noilor generații de intelectuali români. Proaspăt absolventă a colegiului în care a fost îndrumată de profesori deosebiți, bine pregătiți și foarte deschiși, poeta Lucia Encher Dumitru din Slatina dădea o semnificație existențială profundă profesiei alese:

"Iată că numai aflându-te în mijlocul unui număr foarte mare de cărți, în lăcașul unde domnește spiritul culturii, al nemuririi, al trecutului, prezentului și viitorului, adică în bibliotecă, poți spune că ai făcut primii pași în căutarea împlinirii, a perfecțiunii". Faptul că pe alte meleaguri munca bibliotecarului și cea a arhivistului este prețuită la adevărata ei valoare ne-a fost confirmată recent și de o altă absolventă a Colegiului de Biblioteconomie și Arhivistică din Sibiu, Alina Ciornea, care, pregătindu-se să se stabilească în Canada, a constatat la interviul de la consulat că profesia de bibliotecar i-a asigurat punctajul maxim, aidoma specializării de asistent medical, întrucât asemenea forme de activitate publică pretind oriunde în lume calități deosebite, prețuite ca atare de societate. Nu mai puțin important de știut este adevărul că diplomele cu care pleacă peste hotare absolvenții Colegiului nostru sunt recunoscute și în

alte țări, după cum ne-au sosit semnale din Franța, Statele Unite ale Americii și din Canada.

Așa cum toate promoțiile precedente au demonstrat-o, absolvenții colegiului nu au ignorat nici șansa de a continua la Sibiu studiile la specializările cursului de lungă durată al Facultății de Litere, Istorie și Jurnalistică, astfel ca în totalul de șase ani ei să dobândească licențe în patru specializări.

Desigur că serviciile unei biblioteci, de la forma achiziției de carte și până la serviciul relațiilor cu publicul, se pretează la o re tehnologizare, prin care informatizarea cataloagelor să fluidizeze căutarea documentelor solicitate, selectarea titlurilor semnificative pentru o documentare etc. Pe lângă pregătirea tehnică de specialitate, bibliotecarul viitorului trebuie să aibă și solide cunoștințe de informatică, spre a realiza documentări și pentru a ghida și utilizatorii să le dobândească.

Parametri de viitor ai procesului de modernizare biblioteconomică în România.

Îndeobște atunci când într-o țară mai mică și mai puțin dezvoltată decât marile puteri occidentale europene sunt cercetate liniile de dezvoltare ale viitorului, se apelează la modelele străine, găsite mai totdeauna în culturile evoluat e, părăndu-ne firesc a crede că singura sarcină ce revine românilor este aceea de a imita pe alții. Desigur că o tradiție formată în timp pe baza experimentărilor numeroase este importantă, dar preluarea unor sugestii venite din afară se cere făcută cu multă precauție, căci numai așa îndeplinește condiția adecvării la formele locale de afirmare și de dezvoltare culturală.

După cum am văzut în cele 5 voiaje profesionale făcute la colegii cu profil biblioteconomic din Franța și Germania realizate deja împreună cu cei 20 studenți sibieni ai specializării, biblioteca informatizată a mileniului trei va deveni un centru cultural cu funcționalitate complexă. O asemenea bibliotecă poate să fie inima și creierul comunității pe care o deservește. Așa se întâmplă în țările puternic informatizate, dovadă a faptului că lectura făcută acasă, prin accesarea computerului nu anemiează viața bibliotecii viitorului, ci îi primenește formele de activitate.

Noua lege a bibliotecilor redefinește la articolul 22, secțiunea E conceptul de bibliotecă publică “*de tip enciclopedic pusă în slujba unei comunități locale sau județene*”, ea asigurând “*egalitatea accesului la informații și la documentele necesare informării, educației permanente și dezvoltării personalității utilizatorilor, fără deosebire de statut social sau economic, vârstă, sex, apartenență politică, religie ori naționalitate.*” O problemă vitală, ce trebuie rezolvată ținând seama de noii parametri ai misiunii complexe ce revine acestei instituții culturale în România începutului de secol, este spațiul în care se vor desfășura activitățile de documentare, de educație permanentă și de stimulare a dezvoltării personalității utilizatorilor. Chiar dacă nu este deloc indiferent aspectul edificiului în care se cere plasată o asemenea instituție culturală, principiul prioritar rămâne funcționalitatea bibliotecii, asigurată de activarea unor sisteme automate de vehiculare cât mai rapidă a documentelor solicitate de utilizatori. Nu sunt prevăzute în bibliotecile românești universitare, mai ales, nici spații anume amenajate și consacrate grupurilor de studenți sau cercetători care elaborează lucrări colective. Biblioteca publică românească a viitorului va trebui să informeze toate categoriile de cititori, asigurând serviciile speciale pentru handicapați locomotori, nevăzători și surdo-muți. Într-un articol intitulat *Prima bibliotecă publică pentru deficienți de vedere*, apărut în revista *Biblioteca*³ se afirma că în România existau la acea dată 600.000 de nevăzători, pentru care sunt atâtea de făcut. Nu cu mult timp înainte citeam în aceeași revistă că la Tulcea s-ar fi luat primele măsuri concrete pe linie biblioteconomică de ajutorare a deficienților de vedere din zonă. Oricum, țara noastră se află în faza de pionierat privind inițiativele în acest domeniu. Ce șanse au acești cetățeni ai României noastre spre a fi integrați în mod real în societatea noului secol? Prima schimbare, și încă una radicală, trebuie făcută la nivelul mentalităților, astfel ca atitudinea fiecăruia dintre cei ce intră în contact cu asemenea concetățeni aparținând categoriei menționate să nu fie nici milă, nici indiferență, ci compasiune activă. Încercarea de a ajuta prin firescul atitudinii celorlalți ca un handicapat să nu se simtă ocolit și izolat este cel dintâi pas spre normalitate. Desigur că organele de stat abilitate, fundațiile cu acest specific vor lua măsuri concrete de ajutorare, iar bibliotecile vor amenaja pe viitor spații și servicii de profil pentru asemenea cititori speciali, cărora li se vor putea

³ Corina Costopol, *Prima bibliotecă publică pentru deficienți de vedere*, în *Biblioteca*, nr. 3, 2001, p. 70.

pune la dispoziție cărți cu litere mari pentru cei care nu și-au pierdut total vederea, texte în alfabet Braille destinate nevăzătorilor deja inițiați și aparate de lectură mecanică sonoră. Serviciile de informare a surdo-muților presupun angajarea în biblioteca publică a unui specialist în stare să întrețină un dialog la distanță prin intermediul ecranelor electronice cu abonații care cer informații în domenii diferite. Handicapații locomotori au nevoie de căi de acces speciale spre sălile bibliotecii. Nu mai este admisibil ca singura reacție la aspirațiile spirituale ale diferitelor categorii de handicapați să fie ignorarea iresponsabilă a celorlalți. Iată un câmp vast de activitate viitoare în bibliotecile românești de toate tipurile, dar îndeosebi în cele publice.

Sunt multe de făcut ca biblioteca românească să devină un prestigios centru de informare comunitară - C.I.C.⁴, prestigiu de care ea se bucură în Anglia, în Franța și în Germania. Cu totul speciale sunt solicitările copiilor de diferite vârste, care se constituie drept niște categorii de cititori de o vitală importanță pentru viitorul spiritualității oricărui popor. Atunci când chiar părinții unor copii mici sunt nevoiți să studieze în bibliotecă, liniștea necesară concentrării spre activitatea lor este asigurată de serviciile specialiștilor în educație, care deprind pe micuții lăsați în grijă cu cărțile - jucării, confecționate chiar din gumă, astfel că de la începutul vieții lor conștiente acești prunci să se familiarizeze cu formele și cu frumusețea atât de ademenitoare a cărților. Ludoteca organizată cu toată puterea de creativitate a bibliotecarilor are au inițiat-o poate deveni un punct educațional de atracție pentru copiii care îmbină lectura cu joaca, finalizate printr-un spor instructiv și educațional. Pentru școlarii primelor clase în bibliotecă se cer organizate nu numai serate de poezie și muzică, ci și reuniuni de lectură colectivă. În statele americane bibliotecarul școlii este în prezent persoana cea mai solicitată, căci el are misiunea de a întreține interesul elevilor pentru lectură și de a-i familiariza pe aceștia cu instrumentele moderne de documentare pe internet. Pentru aceasta, absolut toți elevii școlii au programate ore speciale de lectură și de documentare, prevăzute în orar. Statele Unite ale Americii și Canada nu sunt singurele țări care înțeleg misiunea înalt socială a bibliotecarului, arătându-i întregă considerație.

⁴ Corina Apostoleanu, *C.I.C.- impact asupra comunității locale*, în *Biblioteca*, nr. 3, 2002, p. 69-70.

Informatizarea face și în România progrese considerabile în ultimul timp. Dar nivelul bibliotecilor din țările avansate economic este mult mai înalt. Mai toate operațiunile, de la aducerea cărților din depozit și până la împrumut, se realizează la Biblioteca Națională a Franței din Paris în mod automat. Sintetizând uimitoarea metamorfozare petrecută în inima Franței pe plan biblioteconomic, Pierre-Yves Duchemin constata că *”din fuziunea dintre Biblioteca Națională și Biblioteca Franței ia naștere Biblioteca Națională a Franței, care trece la realizarea unui sistem de informare (SI) foarte ambițios, total integrat, sprijinit pe concepțiile tehnice cele mai moderne și care va trebui să devină centrul unei vaste rețele naționale.”*⁵

Elveția și Austria nu puteau rămâne mai prejos, chiar dacă tradiția, care se bucură de un deosebit respect, le-a determinat să manifeste un anumit conservatorism manifestat mai ales prin păstrarea arhitectonicii și a atmosferei specifice în sălile de lectură. Tocmai sensibilul raport între modernizare și tradiția redevabilă este problema care se rezolvă oriunde în funcție de diferiți parametri, de la cei economici, financiari și până la cei estetici. Renovarea Bibliotecii Universitare Centrale din orașul american Mansfield PA s-a realizat în stil victorian, specific. În Anglia în bibliotecile publice vizitate împrumutul se face electronic, dar restituirea, din motive de protecție bine înțelese, la modul clasic.

Numărul computerelor ce stau la dispoziția utilizatorilor în sălile de împrumut ale bibliotecilor românești, indiferent de tip, cel mai adesea, este prea mic. Să ai într-un centru universitar de mărime medie pentru nivelul de dezvoltare al Angliei o sală imensă cu 400 de computere ce pot fi utilizate 24 din 24 de ore zilnic de către studenții din Sunderland, oraș din nord-estul țării, rămâne pentru tinerii români încă pentru mult timp un vis irealizabil. Inițiativa englezilor are valențe formative ce o impun atenției generale, mai ales pentru că în bibliotecile lor, pe lângă rețeaua internă de documentare funcționează internetul, care este accesibil tuturor utilizatorilor, fără restricții, tocmai pentru a impulsiona comunicarea atât de necesară societății viitorului. Iată pentru ce în România viitorul este al

⁵ Pierre-Yves Duchemin, *Arta informatizării unei biblioteci. Ghid practic*, Editura Amarcord, Timișoara, 1998, p.27.

acelora care transformă în realitate proiectul modernizării bibliotecilor⁶, astfel încât ele să devină un propulsor spiritual al întregii comunități.

Învățământul biblioteconomic românesc încotro?

În condițiile în care, acum la început de nou secol și mileniu, când tot mai presant se cere tinerilor ieșiți de pe băncile colegiilor și ale facultăților să posede cunoștințe în domenii cât mai variate spre a se reorienta profesional cu rapiditate în funcție de imperativele și ofertele momentului, măsura luată de ministerul român de resort de a desființa dublele specializări la nivel de colegii universitare intră în dezacord cu mersul general al societății. O dublă specializare, cum constituia la mai multe universități românești Biblioteconomia - Arhivistica, spre exemplu, se puteau completa fertil sau urmau să alterneze de-a lungul unei cariere dedicate științelor cărții în funcție de solicitările comunitare. De ce tocmai acum când asemenea colegii au obținut acreditarea de funcționare și după ce printr-o activitate de mai bine de un deceniu s-au format colective de cadre didactice pregătite științific și devotate instituției se recurge la o amputare, ce deusolează atât corpul profesoral cât și studenții, aceștia din urmă fiind pe drept cuvânt nemulțumiți că vor avea nevoie de șase ani spre a dobândi pe viitor o asemenea dublă specializare? Să ne considerăm oare atât de bogați între statele lumii contemporane încât noi, românii, să nesocotim șansa dată tinerilor de a trece cu ușurință de la un domeniu de activitate la altul în funcție de imperativele unei economii cu suprastructura ei aflate într-o prelungită tranziție ?

În anii studiilor universitare este pusă în evidență responsabilitatea cu adevărat majoră ce revine bibliotecii și slujitorilor ei, aceea de a fi una dintre arenele acțiunii culturale prin care România va intra în societatea informațională a lumii. Viitorii slujitori ai cărții, bibliotecarii - documentariști, activând în bibliotecile publice românești sunt conștientizați că vor munci creator într-un prezent care se cere a fi timpul victoriei inteligenței, al tehnicii, al cooperării mondiale și totodată al accesului generalizat la cultură.

⁶ Vezi:Ioan P. Alexa, *Bibliotecile publice- dela marginalizare la modernizare*, în "Biblioteca", nr. 3, 2002, p.78 ; E. Roșca, *Biblioteca publică-centru spiritual, cultural științific*, în "Biblioteca", nr.4, 2001, p.102.

Misiunea lor nu va putea să fie îndeplinită în condiții optime, din moment ce, mai ales în mediul rural, conform prevederilor noii legi a bibliotecilor, primăriile, care nu dispun de obicei de funcționari inițiați în domeniul orientărilor de perspectivă ale culturii au puteri discreționare privind angajarea, salarizarea bibliotecarilor și finanțarea achizițiilor de carte.

Așa cum cu un secol și jumătate în urmă, aici pe plaiuri transilvane un om de cultură cu vederi largi, cum era mitropolitul Andrei Șaguna, îndemna pe tinerii români să dobândească o dublă pregătire, teologică și pedagogică, spre a răspunde solicitărilor complexe de îndrumare care le revenea, astăzi activitatea bibliotecarului are o semnificativă componentă didactică într-o acțiune pedagogică de asanare socială, căci mai ales în biblioteca publică se cer realizate programe atractive și ardent utile pentru stăvilirea ofensivei atât de primejdioase a audio-vizualului, în măsura în care acela promovează violența, excentricitatea și lipsa de bun gust estetic. Forurile conducătoare ale învățământului biblioteconomic superior românesc ar fi convenit să încurajeze și să promoveze dubla specializare, mai ales pe cele de profesor-bibliotecar sau informatician - bibliotecar, căci în căutarea bibliografică a viitorului internetul va fi o sursă pe care o vor folosi toți specialiștii domeniului. În prezent mulți bibliotecari ai generațiilor vârstnice, lipsiți din motive obiective de noțiuni de informatică, trebuie să se inițieze pe ei înșiși în acest domeniu, înainte de a ajuta pe utilizatori să acceseze baza de date a bibliotecii respective. Numai în această situație o bibliotecă modernă, dotată cu aparatura necesară ar putea să organizeze chiar cursuri de inițiere a cititorilor în tehnica utilizării procedeele moderne de accesare a fondurilor și colecțiilor bibliotecii.

Școala biblioteconomică românească, prin felul cum alcătuiește programele de învățământ ale colegiilor și facultăților de resort, va trebui să pregătească pe viitorul bibliotecar că conceapă și să realizeze situri web, muncind în echipă cu un informatician și chiar cu un arhitect. Numai prin îngemănarea competențelor unor asemenea specialiști obiectivele propuse vor fi corelate cu exigențele specifice publicului-țintă și se vor adopta soluțiile optime pentru punerea pe internet a cataloagelor bibliotecii. Misiunea bibliotecarului nu ia sfârșit odată cu realizarea unor situri web, întrucât la fel de importantă trebuie să fie în continuare și urmărirea impactului pe care acesta îl are asupra serviciilor din bibliotecă și, desigur, asupra publicului, recurgându-se la procedee moderne de evaluare. Utilizatorii tineri și mai puțin tineri pot solicita să găsească pe situl web al

bibliotecii publice informații de o ardentă utilitate, ca modelele de CV-uri, noutăți de pe piața forței de muncă, date economice, politice, sportive, culturale, administrative de mare actualitate, în măsura în care ei văd în bibliotecă un for cultural în stare să-i tuteleze și să-i împlinească spiritual.

În prezent, o bibliotecă publică ce se impune prin mijloacele sale specifice drept un centru de intensă activitate culturală și totodată unul de informare comunitară fără rival în localitate în prezent ar trebui să organizeze departamente cu documente despre Comunitatea europeană, despre NATO, despre terorism, despre cercetarea cosmosului și alte probleme de un ardent interes. Bibliotecarul viitorului va deveni un infodocumentarist care a înțeles deplin că între instituția pe care el o reprezintă și orizontul de cultură al omului zilelor noastre există o legătură care nu este numai strânsă, ci este și legică. Pe cât de conștient este bibliotecarul că utilizatorul viitorului trăiește în biosferă, pe atât trebuie să înțeleagă că el există și în infosferă. Unul dintre întemeietorii școlii biblioteconomice românești actuale, profesorul Ion Stoica, se referea la statutul spiritual cu totul distinct al utilizatorilor de computer din zilele noastre, permițându-și să-și înveșmânteze metaforic scepticismul ce-i dubla subteran admirația, atunci când îi caracteriza astfel: *”Stăpâni și sclavi ai lumii de mesaje, depărtați de măsură, înveșniciți în căutare și-n spaima de-a le fi rămas un ungher nepătruns, amăgiți de întoarcerea în firescul polimorf al comunicării, dar trimiși, cu viteza luminii, într-o artificialitate alienantă.”*⁷ Sondajele efectuate în ultimii ani asupra unor eșantioane de tineri inițiați în tainele computerului au atestat faptul că navigarea în cosmosul vast pe care ecranul monitorului o facilitează nu are ca efect, așa cum s-a crezut la o superficială estimare, îndepărtarea de lectură. Dimpotrivă, interesul pentru cunoaștere a crescut din partea unor asemenea cititori și sporesc solicitările de carte din biblioteca școlară și publică. În acest mod poate fi înțeleasă misiunea bibliotecii publice românești de a contribui la formarea cetățeanului societății informaționale, capabil să comunice cu partenerii lui profesionali la mari distanțe, să stabilească legături rapide spre a beneficia la timp de documentațiile solicitate, să-și schimbe mentalitatea învechită înțelegând rostul muncii în echipă.

⁷ Ion Stoica, *Dezvoltând noosfera*, în *Biblioteca*, nr. 10-11, 1999, p. 290.

Pentru această categorie de cititori se oferă formate de fișiere publice, cu utilizare gratuită, cum a fost LINUX-5, realizat pentru România și Republica Moldova sau INFO 2000, program menit să ajute utilizatorii la dobândirea eurocompetențelor.

În vederea însușirii celor mai actuale și eficiente procedee și tehnici de activitate biblioteconomică încă din anii studenției viitorul bibliotecar trebuie să valorifice oportunitatea unor schimburi de experiență realizate între universități în cadrul parteneriatelor stabilite de România cu țările avansate, ca după absolvire să continue în cadrul programului Biblioteci fără frontieră un proiect de adaptare a ceea ce este necesar progresului. Numai astfel se anihilează toate rămășițele în urmă pe care le-a produs experiența perioadei socialismului și în acest domeniu al culturii românești, care a solicitat în ultimul deceniu o intensă reprofesionalizare. Supunând parametrii definitori unui studiu comparativ, Traian Brad a analizat între altele numărul bibliotecarilor instruiți, care se află într-o continuă creștere de la 3893 în anul 1991 la 4197 în 1995 și 4368 în 1998, *“ceea ce reflectă o întărire a corpului profesioniștilor – va conchide autorul – în raport cu numărul total al personalului de alte specialități.”*⁸ Desigur că aportul cel mai substanțial în această mutație benefică spre reprofesionalizarea în România a unei asemenea activități înalt spirituale l-au adus cele 10 colegii biblioteconomice și o facultate de profil câte funcționau la data realizării studiului menționat. În prezent, numărul colegiilor a scăzut, astăzi ele funcționând la București, la Târgoviște și la Sibiu, și a crescut cel al facultăților, care organizează specializări în acest profil la București, la Timișoara și la Oradea.

Considerăm că expresia **Biblioteci fără frontieră** nu denumește astăzi numai un program în activitatea în domeniu, ci o realitate cu valențe simbolice și chiar poetice. Ce altceva este o bibliotecă decât o reflectare a lumii întregi, cu toate minunile ei? Meditând asupra lor, aș poposi cu înțelepciunea cugetării românești la zicătoarea « Ai carte, ai parte », care prin carte, cuvântul generic ce dă sens muncii în bibliotecă, desemnează toate împlinirile pe care le aduce omului învățătura, adică bucuria cunoașterii.

⁸ Traian Brad, *Bibliotecile publice românești în context european*, II, *Biblioteca*, nr.5, 2000, p.137.

Imperatifs d'avenir dans la bibliothéconomie roumaine.

Résumé

L'évolution des sciences du livre à l'aube d'un nouveau siècle, lorsqu'on vit à l'époque de l'information ou l'„ère Marconi”, exige une inscription dans le cadre de la troisième révolution de la communication interhumaine. L'étude s'évertue à mettre en valeur les perspectives de l'informatisation dans les bibliothèques de différents types de Roumanie, ainsi que l'évolution marquée par l'école de bibliothéconomie nationale, sans ignorer la période d'hiatus des décennies socialistes, à laquelle s'ensuivirent les accumulations actuelles, soutenues par les cours enseignés dans les collèges et les facultés de profil.

On définit le statut du bibliothécaire-documentaliste, lequel est censé, vu les conditions des impératifs spirituels de nos jours, observer une formation continue/remise à niveau spéciale, non seulement dans le domaine du savoir, mais également dans celui de l'informatique.